

→ SvD.se

→ SvD.se

Orimlig ökning av adhd-diagnoser

Sveriges neuropsykologers förening: Ökningen av adhd-diagnoser är ett samhällsproblem som inte kan lösas enbart av vården, och lösningen finns knappast i en växande mängd av utredningar, diagnoser och medicinering.

Attention deficit hyperactivity disorder, adhd, är ett utvecklingsrelaterat tillstånd som orsakar påtagliga svårigheter att klara av livet på grund av bristande uppmärksamhet, mental ork samt svårigheter i exekutiva funktioner. Personer med adhd har även svårt att reglera aktivitetsnivå och impulser. Diagnos blir aktuellt när svårigheterna leder till en betydande funktionsnedsättning i flera miljöer, till exempel i skola/arbete och i hemmet gällande vardagliga sysslor. Diagnosen adhd ställs efter en utredning som enligt Socialstyrelsens nationella riktlinjer ska genomföras av specialistläkare och psykolog. En viktig del i diagnostiken är att utesluta andra möjliga orsaker till symtomen då dessa även kan förekomma vid andra psykiatriska tillstånd eller vara relaterade till livsstilsfaktorer. Riktlinjerna betonar även vikten av att anpassa både utredning och behandling utifrån patientens behov.

Diagnosen adhd har ökat kraftigt i hela Sverige under de senaste åren. Enligt Socialstyrelsens rapport från november 2023, "Diagnostik och läkemedelsbehandling vid adhd", uppskattas förekomsten av adhd till cirka 10 procent hos pojkar och cirka 6 procent hos flickor 2022. Prognosen visar fortsatt ökning av adhd-diagnoser hos barn och ungdomar och beräknas landa på 15 procent hos pojkar och 10 procent hos flickor vilket enligt rapporten är högre andel än det som förväntas utifrån epidemiologiska studier om förekomsten bland skolbarn. Dessa barn och ungdomar blir vuxna med fortsatt kontakt inom vården, inte sällan utifrån läkemedelsbehandling.

Den markanta ökningen av adhd-diagnoser som sker år för år tror vi beror på flera faktorer, så som överförenklade utredningar, övertro på medicinering i kombination med en generell acceptans av diagnosen adhd i samhället. Efterfrågan av adhd-utredningar och behandling, främst med läkemedel, är en tung belastning för vården och leder till svåra prioriteringar och minskad tillgänglighet för ett stort antal patientgrupper. Ökningen av adhd-diagnoser är ett samhällsproblem som inte kan lösas enbart av vården. Samhället behöver ställa sig frågan om det är rimligt att 10–15 procent av befolkningen har en betydande funktionsnedsättning och behöver utredas och behandlas då de inte kan klara av sitt liv utan medicinering.

Vi efterfrågar en nationell utredning som undersöker orsaker till den kraftiga ökningen av adhd. De symtom som leder till diagnosen är vanligt förekommande hos alla människor men frågan är varför tröskeln till funktions-

Foto: Jessica Gow/TT

nedsättning har blivit allt lägre. En sådan utredning behöver ha en livstidsövergripande syn i frågan och undersöka möjliga faktorer i förskolan, skolan och i arbetslivet som kan förklara varför allt fler har svårt att klara av de krav som ställs i vårt samhälle. Det är dags att skifta fokus från individen till omgivningen för att hitta förklaringar till varför allt fler människor upplever adhd-liknande symtom. Vi anser att man i betydligt större utsträckning behöver utreda kognitiv ergonomi och med detta menar vi utredning av vilka faktorer som främjar psykisk hälsa och vilka förändringar som behövs i vårt samhälle för att minska behovet av diagnostisering.

Vi efterfrågar även nationella riktlinjer för bedömning av funktionsnedsättning. Vi som utreder adhd har ett stort ansvar för att inte bidra till överdiagnostik. En central fråga är begreppet funktionsnedsättning där vi i dagsläget saknar gemensam definition samt metodik att gradera funktionsnedsättning. Frågan om funktionsnedsättning är avgörande för att vården även i fortsättningen ska kunna prioritera patienterna enligt principerna i den offentliga hälso- och sjukvården – de sjukaste och mest behövande ska prioriteras före andra grupper. Funktionsnedsättningen ska vara bedömd redan innan en patient skickas till utredning inom specialistvård. Även livsstilsfaktorer och andra omständigheter som bidrar till patientens funktion och mående ska vara bedömda och vid behov åtgärdade innan remiss för adhd-utredning skickas.

Vi efterfrågar även tydliga riktlinjer för att gradera svårighetsgraden av adhd hos de pati-

enter som bedöms uppfylla diagnoskriterier – även detta i syfte att kunna prioritera så att de mest behövande får hjälp i tid och för att kunna anpassa behandlingsinsatser utifrån behov. Vi behöver även lyfta andra insatser än medicinering för patienter med adhd. Adhd orsakar nedsatt funktion inom flera områden och detta innebär att personer med adhd behöver stöd att anpassa sitt liv utifrån sin funktionsnedsättning. Professioner som psykologer och arbetsterapeuter har en nyckelroll för anpassningar och stöd efter diagnostiseringen. Vi är övertygade om att medicinering inte är det enda sättet att hjälpa dessa individer – och inte alltid heller är det bästa alternativet. Socialstyrelsens nationella riktlinjer för utredning och behandling av adhd betonar individuella behandlings- och stödinsatser utifrån patientens behov vilket innebär att vården behöver ha utökad tillgång till andra insatser än medicinering.

Det är dags för samhället att stanna upp och fundera ordentligt kring vad som anses vara funktionsnedsättning och vad som leder till att så många har svårt att klara av de högt ställda samhällskraven. Vi tror inte att lösningen för ett välfungerande samhälle finns i en allt växande mängd av utredningar, diagnoser och förskrivna läkemedel.

Riksstyrelsen för Sveriges neuropsykologers förening (SNPF):

Kristina Hedman
ordförande, leg psykolog, specialist i neuropsykologi
Miia Ekholm
leg psykolog, specialist i neuropsykologi
Ola Ståhlberg
leg psykolog, med dr, specialist i klinisk forensisk psykologi
Aron Sjöberg
leg psykolog
Anna Awad
leg psykolog, specialist i neuropsykologi
Nils Malmström
leg psykolog, STP-psykolog i neuropsykologi, doktorand
Elise Liljekvist
leg psykolog
Karin Ringqvist
leg psykolog, specialist i neuropsykologi
Erik Blennow Nordström
leg psykolog, med dr

SNPF

Sveriges neuropsykologers förening (SNPF) bildades 1989 som en yrkesförening inom Sveriges psykologförbund. Medlemmarna är psykologer som yrkesmässigt arbetar med, eller intresserar sig för, neuropsykologi.

”
Det är dags att skifta fokus från individen till omgivningen för att hitta förklaringar till varför allt fler människor upplever adhd-liknande symtom.